

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Ústav české literatury a literární vědy FF UK
nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

Oponentský posudek na bakalářskou práci Veroniky Čotkové
Performance a sexualita v prózách Jakuby Katalpy

Ve své bakalářské práci se Veronika Čotková soustředí na podoby performativity v prózách Jakuby Katalpy *Hořké moře* a *Je hlína k snědku?*. V uvažování o performativitě vychází z teorie Judith Butlerové (*Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*) a do popředí staví otázku specifčnosti tzv. „ženského“ psaní. Již ve stati *Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory* (původně 1988), v níž je pojem performativity integrován do širších kulturně-filozofických souvislostí, Butlerová zdůrazňuje, že tzv. genderová identita – a identita vůbec – není dána čistě biologicky nebo ontologicky, nýbrž je výsledkem specifických kulturních konstitucí. Performativním aktem je v tomto pojetí především tělesné jednání, kdy se tělo ve své materialitě jeví (a projevuje) jako „výsledek“ opakování určitých gest a pohybů. Tyto performativní akty charakterizují tělo individuálně, pohlavně, kulturně, popř. etnicky a vytvářejí identitu jako tělesnou a sociální skutečnost. Podstatnou je v souvislosti s tématem předkládané bakalářské práce, že performativita je zaměřena na konstrukci zvláštní formy materiality, což je dáno samotným faktem, že tvořící umělec není izolovatelný od svého „materiálu“, od své vlastní tělesnosti.

Veroniku Čotkovou zajímají performance ženství v textech Jakuby Katalpy, způsob, jakým jsou transformovány určité stereotypní role ženy a ženství. Podle Veroniky Čotkové nejsou tyto role nahlíženy v prózách Katalpy „tradičním pohledem muže nebo společnosti. Jsou viděny z pohledu ženy, oproštěné od společenských konvencí. Fiktivní světy obou románů představují svobodný prostor, ve kterém můžeme pohlížet na ženu zcela nově, bez omezení společenskými dogmaty“ (s. 15). Podobně zdůrazňuje V. Čotková v závěru své práce, že „je potřeba zničit staré stereotypy, převrátit je na ruby a vystavět nový svět, ve kterém bude žena vnímána tak, jak dosud vnímána nebyla – pohledu sebe samé, ze své vnitřní podstaty“ (s. 43-44).

Je tomu skutečně tak? Je možné se zcela oprostít od tzv. společenských konvencí? A je to cílem ženských postav Katalpiných románů? Uskutečňuje se snad toto „oprostění od společenských konvencí“ tím, že se ženy stávají, jak V. Čotková píše, zvířetem, když se „zbavují svého těla a ztrácejí všechny smysly“ (s. 43)? Zbavení se těla a dokonce „smyslů“ (je

něco takového vůbec možné?) je v protikladu k výchozí tezi práce, podle které se performance ženských postav děje právě a výhradně prostřednictvím těla a tělesnosti. Zároveň však V. Čotková píše, že Katalpiny hrdinky jsou „literárními konstrukty“, „hyperbolou ženského vnímání a myšlení“, že to je autorka, „*Jakuba Katalpa, která promlouvá ke čtenáři skrze své postavy, nebojí se nově pojmenovat ženu a ukazuje cestu k novému vnímání ženství*“ (s. 43). To je jistě nedorozumění v tom smyslu, že samotná „Jakuba Katalpa“ je pseudonymní literární konstrukcí, především však proto, že je naivní předpokládat, že románové postavy tlumočí názory autobiografického autora nebo autorky. Kromě toho, jak vyplývá z bakalářské práce samotné, představují postavy Katalpiných románů právě velmi stereotypní, konvenční a primitivní obraz ženy jako ztělesnění zcela odpoutaných a kontroly zbavených sexuálních pudů. Má být právě to „novým pojmenováním ženy“ a „novým vnímáním ženství“? Nebo zde máme co dělat s proudem sexuálních fantazií a s koprolalií? V podkapitole 3.2 Veronika Čotková dokonce píše, že „*muži spisovatelé byli zaujati vyobrazováním ženy jako symbolu sexuality, jako svědkyně, d'ábla apod., jen zřídka ji zobrazovali jako člověka*“. To však dělá podle V. Čotkové hlavně Jakuba Katalpa, jestliže ženy ve svých románech nechává proměňovat „ve zvířata“.

Jak patrně, dostává se Veronika Čotková ve své interpretaci a argumentaci do vzájemně si odporujících tvrzení, což je dáno nedostatečnou reflektovaností textů samotných (bylo by třeba položit alespoň otázku, do jaké míry autorka pracuje event. s ironií, provokací atd.).

Za nepřilíš vhodné považuji čerpání informací a poznatků především z wikipedie (u dvanácti bibliografických údajů z dvaceti tří je jako zdroj uvedena wikipedia nebo internetové stránky). Rušivě působí pravopisné chyby (např. ve větě „... literatura, kterou psali autorky v 19. století“, s. 14) a na řadě míst chybná interpunkce.

Práci nicméně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „dobře“ (3).

